

Του Kawser Ahmed, [LIBERAL, 1.8.2024](#)

Στον σημερινό τεχνολογικά διασυνδεδεμένο κόσμο, η δυνατότητα να επινοηθούν και να διαδοθούν θεωρίες συνωμοσίας έχει γίνει πιο εύκολη από ποτέ. Αυτό έγινε εμφανές μετά την πρόσφατη απόπειρα δολοφονίας του πρώην προέδρου των ΗΠΑ Ντόναλντ Τραμπ. Εκατομμύρια άνθρωποι έσπευσαν στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης για να μοιραστούν τις ερμηνείες τους για το γεγονός και τα υποτιθέμενα κίνητρα του επίδοξου δολοφόνου.

Οι θεωρίες των «BlueAnon» υπογραμμίζουν ότι η επίθεση ήταν σκηνοθετημένη για να επηρεάσει τις επερχόμενες εκλογές. Το BlueAnon, ένα λογοπαίγνιο του QAnon, αναφέρεται σε θεωρίες συνωμοσίας που υποστηρίζονται από φιλελεύθερους.

Η ταχεία διάδοση τέτοιων θεωριών τροφοδότησε τις ήδη υπάρχουσες «φούσκες» (echo chambers) τους, όπου η παραπληροφόρηση ενισχύεται συχνά χωρίς επαλήθευση ή κριτική εξέταση. Ωστόσο, η απόπειρα δολοφονίας του Τραμπ δεν αποτελεί νέο φαινόμενο.

Η πολιτική βία, όπως η δολοφονία πολιτικών ηγετών, έχει συμβεί επανειλημμένα σε τακτά χρονικά διαστήματα - ιδίως στις Ηνωμένες Πολιτείες. Αυτό που είναι καινούργιο είναι **ο τρόπος με τον οποίο η τεχνολογία, ιδίως τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ενισχύει τη συνωμοσιολογική ρητορική και καθιστά δυσκολότερη την αμφισβήτησή της.**

Τι είναι οι θεωρίες συνωμοσίας

Οι θεωρίες συνωμοσίας είναι ουσιαστικά παραπληροφόρηση που προωθείται από μερικά άτομα ή ομάδες για να εξηγήσουν ορισμένα γεγονότα. Οι θεωρίες αυτές δεν βασίζονται τόσο σε αντικειμενικά γεγονότα, αλλά μάλλον σε «χαλαρά συνδεδεμένα» μεταξύ τους αποσπάσματα πληροφοριών.

Τα τελευταία χρόνια, για παράδειγμα, το QAnon έχει αναδειχθεί σε σημαντικό φαινόμενο, προωθώντας ιδέες όπως ένα βαθύ κράτος που ελέγχει την κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών και στοχεύει στη διατήρηση της εξουσίας.

Η πανδημία COVID-19 είδε μια πληθώρα θεωριών συνωμοσίας να αναδύεται γύρω από πολλά θέματα, από την προέλευση του ιού μέχρι την ασφάλεια των εμβολίων. Στον Καναδά, οι θεωρίες συνωμοσίας επεκτάθηκαν κατά τη διάρκεια των διαδηλώσεων του λεγόμενου «Freedom Convoy» που κατέλαβε το κέντρο της Οτάβα για εβδομάδες το 2022.

Σήμερα, οι πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης έχουν γίνει η κύρια οδός για τη διάδοση τέτοιων θεωριών. Οι ακόλουθοί τους συχνά υπάρχουν σε echo chambers όπου αντλούν και ενισχύουν μεταξύ τους τις πεποιθήσεις τους. Μερικές φορές, πληροφορίες που φαίνονται ακίνδυνες για να τις μοιραστούν, μόλις κοινοποιηθούν, μπορεί να οδηγήσουν σε σημαντικές αρνητικές συνέπειες, συμπεριλαμβανομένης της ριζοσπαστικοποίησης προς τη βία.

Πολλοί μπορεί να συνδέουν τις θεωρίες συνωμοσίας με την ακροδεξιά πολιτική. Ωστόσο, μελετητές της ριζοσπαστικοποίησης έχουν παρατηρήσει ότι «μια πιο συνωμοσιολογική νοοτροπία έχει γίνει πιο έντονη στους φιλελεύθερους κύκλους τους τελευταίους οκτώ μήνες».

Η πλατφόρμα Threads της Meta έχει γίνει εστία συνωμοσιολογικού περιεχομένου του BlueAnon, αποδεικνύοντας ότι οι θεωρίες συνωμοσίας δεν περιορίζονται σε κάποιο πολιτικό φάσμα.

Οι κίνδυνοι των θεωριών συνωμοσίας

Ριζοσπαστικοποίηση των ανθρώπων ωθώντας τους στη βία: Οι θεωρίες συνωμοσίας παρέχουν στα άτομα την απαραίτητη ιδεολογία για να δικαιολογήσουν τη βία. Η διαδικασία ριζοσπαστικοποίησης είναι συχνά διακριτική, ξεκινώντας με φαινομενικά ακίνδυνο περιεχόμενο και ενθαρρύνοντας σταδιακά τους νέους να απομακρυνθούν από τις μετριοπαθείς, κυρίαρχες πεποιθήσεις, προς τις πιο ακραίες πεποιθήσεις και δράσεις.

Βλάπτουν αθώους ανθρώπους: Οι θεωρίες συνωμοσίας μπορούν να βλάψουν αθώους ανθρώπους που μπορεί να μην έχουν καμία σχέση με αυτές. Για παράδειγμα, ένας Ιταλός αθλητικός σχολιαστής κατηγορήθηκε ψευδώς από υπέρμαχους θεωριών συνωμοσίας ότι βρίσκεται πίσω από την απόπειρα δολοφονίας του Τραμπ, ισχυριζόμενος ότι ήταν «εξτρεμιστής των antifa».

Τέτοιες κατηγορίες θα μπορούσαν να αμαυρώσουν τη φήμη του και ενδεχομένως να θέσουν και τον ίδιο σε κίνδυνο. Η προσωπική και η επαγγελματική ζωή των ανθρώπων μπορεί να επηρεαστεί σοβαρά, οδηγώντας σε απώλεια της εργασίας, κοινωνικό εξοστρακισμό, ακόμη και σε απειλές κατά της ζωής τους.

Μετατροπή της λάθος πληροφόρησης σε παραπληροφόρηση: Αυτό που ξεκινά ως λάθος πληροφόρηση μπορεί συχνά να μετατραπεί σε σκόπιμη παραπληροφόρηση με θανάσιμα αποτελέσματα. Οι άνθρωποι μπορεί να δικαιολογήσουν τις ενέργειές τους ισχυριζόμενοι ότι δεν ήταν καλά πληροφορημένοι ή αστειεύονταν, αλλά τέτοιες υποτιθέμενα αθώες πληροφορίες μπορούν να μετατραπούν σε επιβλαβή παραπληροφόρηση.

Ο ναζιστής προπαγανδιστής Γιόζεφ Γκέμπελς είχε πει: «Επαναλάβετε ένα ψέμα αρκετά συχνά και γίνεται αλήθεια». Με την τεράστια εμβέλεια των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, οποιαδήποτε μη επαληθευμένη πληροφορία μπορεί να αναπαραχθεί εκατομμύρια φορές, πείθοντας ακόμη και μορφωμένους ανθρώπους να πιστέψουν προφανώς ψευδείς ιστορίες.

Υποδαύιση του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας: Θεωρίες συνωμοσίας μπορούν να τροφοδοτήσουν το ρατσισμό κατά ορισμένων ομάδων. Η επίθεση στον Τραμπ πυροδότησε έναν νέο γύρο αντισημιτισμού. Ομάδες νεοναζι και οπαδοί της «λευκής ανωτερότητας» προσπάθησαν να κατηγορήσουν τους Εβραίους για την επίθεση.

Υπονόμευση των δημοκρατικών θεσμών: Οι θεωρίες συνωμοσίας συχνά στοχεύουν σκόπιμα τη δημοκρατία και τους θεσμούς της. Μετά την απόπειρα δολοφονίας, πολλοί στην αμερικανική δεξιά και στα δεξιά μέσα ενημέρωσης κατηγορήσαν τη Μυστική Υπηρεσία των ΗΠΑ ότι συμμετείχε στη συνωμοσία, υποστηρίζοντας ότι απέτυχε να προστατεύσει τον Τραμπ.

Ορισμένοι, συμπεριλαμβανομένων πολιτικών υψηλού προφίλ, ζήτησαν από την επικεφαλής της Μυστικής Υπηρεσίας να παραιτηθεί. Τέτοιες θεωρίες διαβρώνουν την εμπιστοσύνη στην κυβέρνηση και τους θεσμούς της και μπορούν να έχουν μακροπρόθεσμα επιζήμιες συνέπειες για τη δημοκρατία.

Τι μπορούμε να κάνουμε;

Οι επιπτώσεις που περιγράφονται παραπάνω είναι μερικές μόνο από τις πολλές που προέκυψαν μετά την πρόσφατη απόπειρα δολοφονίας [του Ντόναλντ Τραμπ]. Έχει γίνει ολοένα και πιο σαφές ότι τα λόγια πολιτικών ηγετών, influencers, διασημοτήτων, ακόμη και απλών χρηστών του διαδικτύου έχουν σημαντικό αντίκτυπο, δυνητικά ριζοσπαστικοποιώντας τους ανθρώπους και παρακινώντας τους να εξετάσουν τη βία ως μέσο για την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων. Είναι ζωτικής σημασίας για τους πολιτικούς ηγέτες να επιδείξουν αυτοσυγκράτηση και να μετριάσουν τη γλώσσα που χρησιμοποιούν.

Οι εταιρείες μέσων κοινωνικής δικτύωσης έχουν επίσης υποχρέωση να «κατεβάσουν» το επιβλαβές περιεχόμενο αμέσως μόλις αυτό εμφανίζεται.

Η αντιμετώπιση των συνεπειών των θεωριών συνωμοσίας απαιτεί μια πολύπλευρη προσέγγιση. Οι κυβερνήσεις και οι εταιρείες τεχνολογίας πρέπει να συνεργαστούν για να δημιουργήσουν και να επιβάλουν πολιτικές που μειώνουν τη διάδοση του επιβλαβούς περιεχομένου, σεβόμενοι παράλληλα την ελευθερία του λόγου.

Οι ηγέτες κοινοτήτων πρέπει να προωθήσουν το διάλογο και την κατανόηση, αντιμετωπίζοντας την παραπληροφόρηση με γεγονότα και ενσυναίσθηση.

Αντιμετωπίζοντας αυτές τις ανησυχίες, μπορούμε να αρχίσουμε να μετριάζουμε τις θανάσιμες συνέπειες των θεωριών συνωμοσίας και να εργαστούμε για μια πιο ενημερωμένη και συνεκτική κοινωνία.

Η προώθηση της αλήθειας και της διαφάνειας στο δημόσιο διάλογο είναι απαραίτητη για τη διατήρηση της υγείας των δημοκρατικών μας θεσμών και τη διασφάλιση ενός πιο δίκαιου και ειρηνικού κόσμου για τις σημερινές και τις μελλοντικές γενιές.

Ο **Kawser Ahmed είναι Επίκουρος καθηγητής στο τμήμα Πολιτικών Επιστημών του Πανεπιστημίου του Winnipeg. Διαβάστε το πρωτότυπο στον ιστότοπο του [THE CONVERSATION](#).*

ΠΗΓΗ: [LIBERAL, 1.8.2024](#)